

ΔΙΕΘΝΕΣ ΙΣΤΟΡΙΚΟΝ ΣΥΝΕΔΡΙΟΝ

(Internationale Geschichtstagung), ἐν Βερολίῳ, 2—4 Ὀκτωβρίου, 1924

Τὸ διεθνὲς τοῦτο ἱστορικὸν συνέδριον διωργανώθη ὑπὸ τοῦ Συνδέσμου τῶν ἀποφασιστικῶν μεταρρυθμιστῶν τοῦ Σχολείου (Bund entschiedener Schulreformer)¹, ἀπετέλει δὲ μέρος τοῦ 240ου διεθνοῦς Συνεδρίου τῆς εἰρήνης, τοῦ συνεληθόντος ἐν Βερολίῳ τῇ 2-7 Ὀκτ. 1924. Ἐκ τούτου ἐξηγεῖται διατί αἱ εἰς τὸ διεθνὲς τοῦτο ἱστορικὸν συνέδριον γενόμεναι ἀνακοινώσεις δὲν εἶχον χαρακτῆρα καθαρῶς ἱστορικόν, ἀλλὰ γενικώτερον παιδαγωγικόν καὶ κοινωνιολογικόν. Ἐκ τῶν ἐργασιῶν τοῦ Συνεδρίου σταχυολογοῦμεν τὰς ἀνακοινώσεις, αἵτινες εἰδικῶς δύνανται νὰ ἐνδιαφέρωσι τοὺς ἀναγνώστας τῆς «Θεολογίας».

Κατὰ τὴν πρώτην ἡμέραν τοῦ Συνεδρίου μεταξύ τῶν ἄλλων ὁμιλιῶν² ἐντύπωσιν ἐνεποίησαν ἐξαιρετικὴν αἱ ἀνακοινώσεις τοῦ ὀφηγητοῦ κ. P. Honigsheim (Köln) «περὶ τῆς οὐσίας καὶ τοσσελοποῦ τῆς Κοινωνιολογίας», τοῦ Καθηγητοῦ κ. R. Strecker (Darmstadt): «Προσωπικότης καὶ μάζα» καὶ τοῦ Δρος S. Kawerau (Berlin) «Κράτος, ἔθνος, λαός». Ὁ κ. Honigsheim διέγραψε μὲ ζωηρὰ χρώματα καὶ λεπτήν ἀναλυτικότητα τὴν ἀντίθεσιν νοήσεως καὶ συναισθήματος, ἡ ὁποία χωρίζει τὴν ἐπιστήμην τῆς σήμερον ἀπὸ τὴν με-

1. Ὁ Σύνδεσμος οὗτος ἐστὶν ἐκ τῆς διεύθυνσιν τοῦ Καθηγητοῦ κ. Paul Oestreich. αἱ δὲ δημοσιογραφικὸν ὄργανον τὸ μηνιαῖον περιοδικὸν «Neue Erziehung». Ἐκπὸς τοῦ Συνδέσμου εἶνε ἡ μεταρροπὴ τοῦ σημερινοῦ σχολείου μὲ τὰ μονομερῆ διδασκτικὰ μέτα εἰς σχολεῖον παραγωγικόν, ἀναπτύσσον πᾶσας τὰς δυνάμεις τοῦ μαθητοῦ, ὄχι μόνον ἐξ ἀπόψεως διανοητικῆς, ἀλλὰ καὶ πρακτικῆς καὶ καλλιτεχνικῆς, μὲ βᾶσιν πάντοτε τὴν διαμόρφωσιν κοινωνικῆς συνειδήσεως. (Grundsätze des Bundes § 6, 2).

2 Th. Lessinyg «Τὸ πρόβλημα: ἱστορία», P. Kampffmeyer «Ἡ οἰκον. θεωρία τῆς ἱστορίας», T. Wuessing «Ὁ σχετικισμὸς ἐν τῇ ἱστορίᾳ».

σαιωνικὴν καὶ τὸν κύκλον τῆς εὐρωπαϊκῆς σκέψεως ἀπὸ τὸν ἰαπωνικὸν μυστικισμόν, κατέδειξε δὲ ὅτι ἔως τῶρα ἡ Κοινωνιολογία περιωρίσθη εἰς τὸν εὐρωπαϊκὸν κύκλον, χωρὶς καὶ νὰ ἐπηρεασθῇ ἀπὸ τὸν συμπαθῆ ἰαπωνικὸν συναισθηματισμόν. Χάρις εἰς αὐτὴν τὴν μονομέρειαν ἡ Κοινωνιολογία διέγραψε μόνον τὸν πεζὸν τύπον τῶν σκληρῶν καὶ τῶν ἐπάνω εἰς τὴν ἄτεγκτον λογικὴν τῆς δῆθεν πάλης τῆς ζωῆς βασιμμένων κοινωνικῶν συνόλων, τὰ ὁποῖα κατέληξαν εἰς τὸν πρόσφατον ἀκόμη ἀλληλοσπαραγμὸν, ἐν ᾧ ὅ,τι χρειάζεται διὰ νὰ δημιουργήσωμεν τὴν ἀνθρωπότητα τῆς αὔριον εἶνε ὁ τύπος τῆς ωραίας ἐκείνης κοινωνικῆς συνθέσεως, ἡ ὁποία θὰ στηρίζεται ὄχι μόνον εἰς τὴν ξηρὰν λογικὴν σκέψιν, ἀλλὰ καὶ εἰς τὸ συναίσθημα, ἀπὸ τοῦ ὁποίου ἐκκολλάπεται μὲ τὴν κατάλληλον καλλιέργειαν ἡ συμπάθεια καὶ ἡ ἀλληλεγγύη. Ὁ κ. Strecker ἐξετάζων τὸ ζήτημα τῶν σχέσεων προσωπικότητος καὶ μάξης, ὑπὸ τὸ πρῖσμα τῶν νεωτέρων πορισμάτων τῆς ψυχολογίας τῶν μαζῶν, ἔδειξε πόσον διαφορετικὰ σκέπτεται τις καὶ ὄρα, ὅταν παρασύρηται ὑπὸ τοῦ ρεύματος τῆς μάξης, ἡ ὁποία, ἐν ᾧ εἶνε παράγων εὐεργετικῶς ἀποτελεσματικός, χάρις εἰς τὴν ἰδιαιτέραν τῆς ἀποφασιστικότητα καὶ δύναμιν, τόσων τούναντιον κακῶν γίνεται πρόξενος—καθὼς ἀπέδειξεν ἡ ἱστορία—διότι ἰδιοτελεῖς καὶ φραῦλοι δημαγωγοὶ μὲ τὴν ῥητορικὴν καὶ τὸν τύπον ἄγουσι καὶ φέρουσιν αὐτὴν μὲ εὐκολίαν περιέργον. Ὁ κ. Strecker κατέληξε μὲ τὴν σύστασιν νὰ τείνωμεν πρὸς ἀποκεντρωτικώτερον τινα ἀτομισμόν, ὁ ὁποῖος ἀφίνει τὴν προσωπικότητα, ἀνέπαφον ἀπὸ τῆς μάξης τὴν ἐπήρειαν, νὰ βλέπη τὰ πράγματα ἀπὸ περιωπῆς—καὶ συνεπῶς μὲ καθαρῶτερον πρῖσμα. Ὅταν τοιοῦτοτρόπως πρόκειται εἰς τὰ ἄτομα ἢ ἐκτίμησις τῶν ἠθικῶν ἀξιών, ἡ ἐπίδρασις τῶν ἐθνικῶν ἐστιῶν θὰ ἐξαλείφεται ἐμπρὸς εἰς τὴν ἰσχυρὰν ἔλξιν τοῦ ὅλου πεδίου τῆς ἀνθρωπότητος. Ὁ κ. Kaverau ἐξήτασε θεωρητικῶς καὶ ἱστορι-

κῶς τὰς σχέσεις κράτους, ἔθνους καὶ λαοῦ καὶ ἐξέθεσε τὴν ὑγιᾶ
σοσιαλιστικὴν τοῦ ζητήματος ἀποφιν.

Κατὰ τὴν δευτέραν ἡμέραν τοῦ Συνεδρίου οἱ κ. κ. Grant (Ἄγγλιας), Lichtenberger (Γαλλίας), Hallecki (Πολωνίας), Kessler (Γερμανίας), Orestano (Ἰταλίας), Abdullah Jusuf Ali (Ἰνδιῶν) ἐξήτασαν τὸ ζήτημα: ὅποια πρέπει νὰ εἶνε εἰς τὸ μέλλον αἱ σχέσεις τῶν κρατῶν τῆς Εὐρώπης καὶ τῆς Ἀσίας, ἐξ ἀπόψεως εἰρημιστικῆς καὶ ἀνθρωπιστικῆς, πρὸ παντός δ' ὑπὸ τὸ πρῖσμα τῶν πικρῶν πλὴν διδακτικῶν μαθημάτων τῆς ἱστορίας.

Κατὰ τὴν τρίτην ἡμέραν τοῦ Συνεδρίου αἱ ἀνακοινώσεις περιστράφησαν περὶ τὸ ζήτημα τῆς ἀποτελεσματικώτερας διδασκαλίας τῶν κατ' ἐξοχὴν ἀνθρωπιστικῶν μαθημάτων: τῆς ἱστορίας καὶ τῶν ξένων γλωσσῶν εἰς τὰ σχολεῖα. Ὁ Γάλλος γεροϋσιαστὴς κ. T. Buisson, ἐν μέσῳ χειροκροτημάτων, ἀνεκοίνωσε τὴν ἐν σχέσει πρὸς τὴν διδασκαλίαν τῆς ἱστορίας εἰς γαλλικὰ σχολεῖα ἀπόφασιν τοῦ ἐν Lyon συνελθόντος κατὰ τὸν παρελθόντα Αὐγούστου διδασκαλικοῦ συνεδρίου. Κατὰ τὴν ἀπόφασιν ταύτην, οἱ Γάλλοι διδάσκαλοι θὰ ἀποφεύγωσιν εἰς τὸ ἐξῆς νὰ σχολιάζωσι τὰ γεγονότα, κατὰ τὸ μάθημα τῆς ἱστορίας, μὲ τρόπον ὥστε νὰ ἐξάπτηται ὁ ἐθνικὸς κατὰ τῶν γειτόνων φανατισμὸς, θὰ δίδωσι δὲ ἀνθρωπιστικὴν καὶ οὐχὶ πολιτικὴν μορφήν εἰς τὴν διδασκαλίαν των. Κιτόπιν ὁ Ἄγγλος καθ. κ. J. Gould ὠμίλησε περὶ τῆς μεγάλης ἠθικῆς σκοπιμότητος τοῦ μαθήματος τῆς ἱστορίας, τοῦ ὁποῦ ἡ διδασκαλία δὲν πρέπει νὰ περιορίζηται εἰς τὴν ξηρὰν ἀπαριθμῆσιν χρονολογιῶν, ἀλλὰ νὰ ἐπιμένῃ εἰς τὰ ἐκ τῶν ἱστορουμένων ἀπορρέοντα ἠθικὰ διδάγματα· οὕτω θὰ κατορθώσωμεν, κατέληξεν, ὥστε νὰ μὴ ἐπαναληφθῶσι τοῦ παρελθόντος τὰ λάθη καὶ τὰ ἐγκλήματα». Ὁ Γερμανὸς καθηγητὴς κ. G. Klemm εἶτα συνέστησε τὴν εἰσαγωγὴν εἰς τὰ σχολεῖα τοῦ μαθήματος τῆς ἱστορικῆς ἐξελιξέως τῶν διαφόρων ἐμπορικῶν καὶ βιομηχανικῶν μέσων, ἐπὶ τῇ βάσει τῶν καταλλήλων ἐκείνων

ὀργάνων, ἐφ' ᾧ πειραματιζόμενος ὁ μαθητὴς θὰ παρακολουθῇ συγκεκριμένως τὰ πρὸς τὴν πρόσδον βήματα τῆς ἀνθρωπότητος. Ἐπειτα ὁ Δρ Otto Tacke ἔκαμεν ὠραιότητα ἀνακόλωσιν ἐν σχέσει πρὸς τὴν διδασκαλίαν τοῦ μαθήματος τῶν ξένων γλωσσῶν ἐξ ἀπόψεως ἀνθρωπιστικῆς. Ὅχι μόνον τὴν γλῶσσαν πρέπει νὰ διδάσκη ὁ καθηγητὴς τῶν ξένων γλωσσῶν, ἀλλὰ νὰ φροντίσῃ νὰ ἐμπνεύσῃ εἰς τοὺς μαθητὰς καὶ τὴν ἀγάπην πρὸς τοὺς ξένους, πρὸς τοὺς γείτονας, πρὸς τὴν ἀνθρωπότητα καθόλου. Τότε μόνον ἠθικῶς θὰ διαπλάσῃ τὸν μαθητὴν· «ἐν ἐναντία περιπτώσει αἱ ξένοι γλῶσσαι τόσον ὀλίγον ἠθικῶς θὰ ὠφελήσωσι τοὺς μαθητὰς, ὅσον ὠφέλησαν καὶ τοὺς διπλωμάτας μας». Ἐν τέλει ὁ Δρ Kawerau ὠμίλησε μὲ περισσὴν εὐφράδειαν ἐπὶ τοῦ θέματος : «Κοσμοπολίται, Εὐρωπαῖοι, Γερμανοί», ἀποδείξας ὅτι κάλλιστα δύναται τις νὰ εἶνε πατριώτης, ἀλλὰ ταύτοχρόνως καλὸς εὐρωπαῖος καὶ κοσμοπολίτης. Ὁ κ. Kawerau ἔφεξε ζωηρότατα τοὺς ἐκπαιδευτικοὺς ἐκείνους λειτουργοὺς, οἱ ὅποιοι ὡς ἡρωϊκὸν παράδειγμα πρὸς μίμησιν προβάλλουσιν εἰς τὴν γερμανικὴν νεολαίαν τὸν ὑπὸ τῶν Γάλλων ἐν Ruhr τυφεκισθέντα Schlageter, ὅστις ἀνετίναξε σιδηροδρομικὴν τινὰ γέφυραν, δοὺς τὸ σύνθημα τῆς παθητικῆς κατὰ τῶν Γάλλων ἀντιστάσεως. Ἀντὶ τῆς ἀγόνου ταύτης ἡρωολατρείας ὁ ὁμιλητὴς διέγραψε τὸ ὠραῖον ἰδεῶδες τῆς πρὸς τὴν ἀνθρωπότητα ἀγάπης ὑπομνήσας τοὺς βαθυστοχάστους λόγους τοῦ Ἰησοῦ ἐν τῷ κατὰ Λουκᾶν Εὐαγγελίῳ (ΚΑ' 29-22) καὶ καταλήξας μὲ τοὺς ἐπιγραμματικούς στίχους τοῦ Herder :

Ἦρως εἶνε εὐγενής, ὅστις διὰ τὴν πατρίδα,
εὐγενέστερος, ὅστις διὰ τῆς χώρας τὸ καλόν,
εὐγενέστατος, ὅστις διὰ τὴν ἀνθρωπότητα παλαίει ! 1.

1. Ein edler Held ist, der fürs Vaterland,
ein edlerer, der für handes Wohl,
deredelste, der für die Menschheit kämpft!

Herder

Ἐν γένει τὸ πνεῦμα ὀγκῶς, κοσμοπολιτιστικοῦ σοσιαλισμοῦ, συνδεδασμένον μὲ τὰς ἀπὸ τὰς ἀνάγκας τῆς μεταπολεμικῆς κοινωνίας ἀπορρεούσας ἠθικὰς καὶ παιδαγωγικὰς ἀπαιτήσεις ἦτο καταφανὲς εἰς πάσας τὰς ἀνακοινώσεις τοῦ φιλοσοφικοπαιδαγωγικοῦ τούτου συνεδρίου, τὸ ὁποῖον ὁμολογουμένως ἐνέπνευσε τὰς καλυτέρας ἐλπίδας διὰ τὴν κοινωνίαν καὶ τὸ σχολεῖον τῆς αὔριον.

Βερολῖνον

Ε. Π. ΠΑΠΑΝΟΥΤΣΟΣ